

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการแสดงถึงกระบวนการทำวิจัยหัวข้อ แนวทางการอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อให้มีการศึกษาที่เป็นระบบและมีแบบแผน ทำให้การศึกษาดำเนินตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้

3.1 ประเภทของการศึกษาและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณมาผสมผสานกันโดยให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถแบ่งประเภทของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การศึกษาวิจัยจากเอกสาร (documentary research) ร่วมกับการศึกษาวิจัยภาคสนาม (field research) นอกจากนี้มีการสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีรายละเอียดของวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1.1 การวิจัยเอกสาร

เป็นการเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary Data) เป็นข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่แล้วได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่มีบุคคลหรือหน่วยงานเก็บรวบรวมไว้ในสถาบันต่าง ๆ จากแหล่งที่มาของข้อมูล เช่น หนังสือ รายงานผลการวิจัย สถิติ และเอกสารต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากเครือข่ายระหว่างประเทศ หรือ อินเทอร์เน็ต (international network) จากแหล่งที่มาของข้อมูล เช่น สถาบันวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดกรมศิลปากร กลุ่มศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมโยธาธิการและผังเมือง และ ฯลฯ ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลของพื้นที่และประชากรเป้าหมาย แนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย นโยบายแผนพัฒนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรณีตัวอย่าง รวมทั้งเพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา ทั้ง ทางด้านประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน สภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรม

1. ทบทวนวรรณกรรม แนวความคิด ทฤษฎี งานวิจัยและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้า ศึกษา ทำความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในหัวข้อ แนวทางการอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่

- (1) ความหมายและประเภทของมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ
- (2) แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนา
- (3) แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
- (4) แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน
- (5) แนวความคิดและหลักการประเมินคุณค่าและเอกลักษณ์
- (6) แนวนโยบายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาและวิเคราะห์สภาพทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลสภาพปัจจุบันทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและแนวนโยบายพัฒนาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนทั้ง 11 จังหวัด และ พัฒนาการของแหล่งประวัติศาสตร์

(1) การศึกษาข้อมูลในปัจจุบัน ได้แก่ พื้นที่เขตปกครอง ทั้ง 11 จังหวัด ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่มอนุภูมิภาค ได้แก่

(ก) อนุภูมิภาคอีสานตอนบนกลุ่มที่ 1 ได้แก่ จังหวัดเลย หนองบัวลำภู อุดรธานี และ หนองคาย

(ข) อนุภูมิภาคอีสานตอนบนกลุ่มที่ 2 ได้แก่ จังหวัดนครพนม มุกดาหาร สกลนคร และกาฬสินธุ์

(ค) อนุภูมิภาคอีสานตอนบนกลุ่มที่ 3 ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม และ ร้อยเอ็ด

(2) ศึกษาและวิเคราะห์พัฒนาการของแหล่งประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ในแต่ละยุคดังนี้

(ก) ยุคไดโนเสาร์

(ข) ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ได้แก่ สมัยยุคหินกลาง ยุคหินใหม่ และยุคโลหะ ซึ่งแบ่งย่อยเป็น 2 ยุค ได้แก่ ยุคสำริดและยุคเหล็ก

(ค) ยุคประวัติศาสตร์ ได้แก่ สมัยอาณาจักรฟูนัน สมัยทวารวดี สมัยวัฒนธรรมเขมรหรือลพบุรี วัฒนธรรมล้านช้างหรือวัฒนธรรมไทย ลาว และสมัยธนบุรีถึงรัตนโกสินทร์

3. เลือกพื้นที่ศึกษา เนื่องจากจังหวัดทั้ง 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดมุกดาหาร ตั้งอยู่ในพื้นที่โครงข่ายพัฒนาเส้นทางสายเศรษฐกิจ Ease –West Economic Corridor เพื่อเชื่อมโยงประเทศในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง ด้วยเส้นทางคมนาคมทางบก ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ได้แก่ ข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 จังหวัดที่มีแนวสายถนนเศรษฐกิจตะวันออก- ตะวันตกสู่ อินโดจีน และพัฒนาการของแหล่งประวัติศาสตร์ในพื้นที่ศึกษา

(1) เป็นการศึกษาข้อมูลในปัจจุบัน ได้แก่ พื้นที่เขตปกครอง ทั้ง 4 จังหวัด ซึ่ง ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และมุกดาหาร เป็นข้อมูลสภาพปัจจุบันด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ

(2) ศึกษาและวิเคราะห์พัฒนาการของแหล่งประวัติศาสตร์ในพื้นที่ศึกษา ได้แก่

(ก) ยุคไดโนเสาร์

(ข) ยุคก่อนประวัติศาสตร์ สมัยยุคหินกลาง ยุคหินใหม่ ยุค โลหะ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ยุค ได้แก่ ยุคสำริดและยุคเหล็ก

(ค) ยุคประวัติศาสตร์ สมัยอาณาจักรพูนัน สมัยทวารวดี สมัยวัฒนธรรมเขมร หรือลพบุรี วัฒนธรรมล้านช้างหรือวัฒนธรรมไทย-ลาว สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์

3.1.2 การวิจัยภาคสนาม

1. การออกภาคสนามและขอข้อมูลเชิงลึก ซึ่งการออกภาคสนามในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีสำรวจ สังเกตการณ์ การแจกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ และfocus group โดยการเลือกประเด็นและวิธีการศึกษาแตกต่างกันในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแหล่งข้อมูล

2. ศึกษาสภาพปัจจุบันของแหล่งประวัติศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ประเภท ที่ตั้ง และการกระจายตัวของแหล่งประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กลุ่มศิลปากร เพื่อนำมาสนับสนุนการวิเคราะห์เพิ่มเติมโดยสามารถวิเคราะห์ประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้ (โดยการแนะนำของเจ้าหน้าที่สำนักศิลปากรในการคัดเลือกแหล่งประวัติศาสตร์แต่ละจังหวัด)

(1) อนุสรณ์ ได้แก่ วัด ปรากฏ์ กู่ เจดีย์ อาคาร และถ้ำ

(2) กลุ่มอาคาร ได้แก่ เมืองโบราณ ชุมชนโบราณ

(3) แหล่งโบราณคดี

(4) ซากสัตว์ดึกดำบรรพ์ (ไดโนเสาร์)

3.1.3 ศึกษาการอนุรักษ์และการพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์ของภาครัฐและชุมชนที่ปฏิบัติกันสืบมา

ศึกษาการอนุรักษ์และการพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์ของภาครัฐและชุมชนที่ปฏิบัติกันสืบมา รวมทั้งกิจกรรม การดำเนินการอนุรักษ์และการจัดการแหล่งประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารเป็นหลักและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนเพื่อเป็นตัวแทนของภาคชุมชนและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กลุ่มศิลปากรเพื่อเป็นตัวแทนของภาครัฐในการศึกษาอนุรักษ์และการพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์

3.1.4 การประเมินคุณค่า ความสำคัญและเอกลักษณ์ของแหล่งประวัติศาสตร์

วิเคราะห์ประเมินคุณค่า ความสำคัญและเอกลักษณ์ของแหล่งประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถวิเคราะห์จากผลการศึกษา ดังนี้

จากการสัมภาษณ์และ Focus group กลุ่มเจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรม 4 จังหวัด ตามแนวทางการประเมินคุณค่าความสำคัญของแหล่งประวัติศาสตร์ เนื่องด้วยเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านอนุรักษ์และโบราณคดี ซึ่งเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ในการประเมินคุณค่าเพื่อจัดลำดับการขึ้นทะเบียน ซึ่งประเภทของแหล่งประวัติศาสตร์ในพื้นที่ศึกษา 4 จังหวัดได้ทำการศึกษาไว้ข้างต้น เพื่อหาแหล่งประวัติศาสตร์ซึ่งมีคุณค่า ความสำคัญเป็นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

3.1.5 วิเคราะห์การพัฒนาโครงสร้างถนนแนวตาข่ายตะวันออก-ตะวันตก สู่อินโดจีน (East-West Economic Corridor)

ศึกษานโยบายแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโครงการถนนโครงข่ายเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกสู่อินโดจีน ประกอบด้วยแนวนโยบายระดับชาติ ระดับภาค ระดับอนุภูมิภาค ระดับกลุ่มจังหวัด ระดับจังหวัด เพื่อวิเคราะห์เป็นโครงการที่เกิดขึ้นและอยู่ในระหว่างการดำเนินการในพื้นที่ศึกษา 4 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และมุกดาหาร ด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสารและวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ผังเมืองใน 4 จังหวัดเพื่อศึกษาถึงโครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินการและโครงการที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตรวมทั้งแนวโน้มการขยายตัวของเมือง การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตผังเมืองรวม รวมทั้งผลกระทบต่อพื้นที่ในด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ

3.1.6 วิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและผลอันอาจเกิดขึ้นกับแหล่งประวัติศาสตร์

วิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและผลอันอาจเกิดขึ้นกับแหล่งประวัติศาสตร์ จากแนวนโยบายพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโครงการถนนโครงข่ายเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกสู่อินโดจีน ประกอบกับการใช้วิธีสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อบต.ในพื้นที่ศึกษา 4 จังหวัด ในพื้นที่แหล่งประวัติศาสตร์ในด้านผลกระทบโครงการ EWEC ว่าได้รับผลกระทบอย่างไรกับแหล่งประวัติศาสตร์และชุมชนที่ตั้งของแหล่งประวัติศาสตร์

3.1.7 วิเคราะห์หาพื้นที่แหล่งประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์

วิเคราะห์หาพื้นที่แหล่งประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ คือ จากการจัดลำดับความสำคัญและจัดลำดับพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและผลการศึกษาแนวโน้มอันอาจเกิดขึ้นกับพื้นที่แหล่งประวัติศาสตร์ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้พื้นที่ควรอนุรักษ์จากพื้นที่ที่มีคุณค่าความสำคัญเอกลักษณ์ และพื้นที่ที่อาจมีแนวโน้มที่มีการเปลี่ยนแปลงและอาจจะได้รับ

3. ลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของพื้นที่
4. การเข้าถึงและการคมนาคม
5. จำนวนผู้ที่เข้ามาในพื้นที่ศึกษา ฯลฯ

ครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อสำรวจสภาพ รูปแบบและเอกลักษณ์ของแหล่งประวัติศาสตร์ ที่ไม่มีการบันทึกรูปภาพหรือประวัติความเป็นมาในพื้นที่ศึกษา 4 จังหวัดเพื่อเป็นการเก็บข้อมูลพื้นฐานของแหล่งประวัติศาสตร์ให้ครบ ซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการนำไปวิเคราะห์เอกลักษณ์และประเมินคุณค่าของแหล่งประวัติศาสตร์ต่อไป รวมทั้งการศึกษาสภาพทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการทำกิจกรรมของชุมชนในแหล่งประวัติศาสตร์ ด้วยการถ่ายภาพและการบันทึกในการเก็บข้อมูล

ครั้งที่ 3 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อสำรวจสภาพพื้นฐานของพื้นที่แหล่งประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและที่ตั้งอยู่ใกล้กับแนวเส้นทางถนนเศรษฐกิจโครงข่ายตะวันออก-ตะวันตก สุอินโดจีน เพื่อสำรวจระยะทาง ความสะดวกสบายในการเข้าถึงและระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง โดยใช้สมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจทางกายภาพ เพื่อทำความเข้าใจสภาพและการจัดการแหล่งประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นมรดกของชาติโดยชุมชนหรือภาครัฐ เนื่องจากสภาพของแหล่งประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นถึงความสนใจและความใส่ใจของคนในชุมชนและภาครัฐในการจัดการหรือดำเนินการเกี่ยวกับแหล่งประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นปัจจัยหนึ่งในการเสนอแผนยุทธศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์โดยชุมชนต่อไป

3.2.2 การสัมภาษณ์ (interview)

การสัมภาษณ์ได้ทำควบคู่ไปกับการสำรวจพื้นที่เป้าหมายครั้งที่ 2 และ 3 ซึ่งผลของการสำรวจได้มาซึ่งภาพรวมของพื้นที่แหล่งประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้ข้อสรุปและนำมาพัฒนาเป็น “คำถามหลักในการสัมภาษณ์” เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงต้องให้นำหนักกับการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์มากกว่าการใช้แบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์มาประมวลผลและวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่นๆ เพื่อหาแนวทางในการเสนอแผนยุทธศาสตร์ต่อไป ในการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น การสัมภาษณ์แบบทั่วไป (general interview) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key-informants interview) และการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Delphi interview)

ในส่วนการสัมภาษณ์แบบทั่วไป ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นข้อๆ แล้วจึงแตกเป็นประเด็นย่อยๆ โดยใช้สมุดบันทึกและเครื่องบันทึกเสียง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบทั่วไป

เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (non-structural interview) เป็นการพูดคุยสนทนากับชาวบ้านทั่วไปในสาขาอาชีพต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เปิดกว้างซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลเสริมและเป็นประโยชน์ในการวิจัยยิ่งขึ้น โดยกลุ่มประชากรเป้าหมาย ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับประชากร ซึ่งอยู่ในขอบเขตอำเภอ ตำบล มากกว่าประชากรในเขตพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับหัวข้อของการศึกษา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างชนิดที่ไม่ทราบโอกาสหรือความน่าจะเป็นที่แต่ละหน่วยจะถูกเลือกขึ้นมาเป็นตัวอย่าง และเทคนิคย่อยที่นำมาใช้ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ หรือแบบตามความสะดวก ซึ่งผู้วิจัยจะไม่ทราบโอกาสที่แต่ละหน่วยตัวอย่างจะถูกเลือกขึ้นมา จากจำนวนประชากรทั้งหมดที่เป็นเป้าหมายของการสุ่ม² ซึ่งหมายถึงแต่ละหน่วยตัวอย่างอาจมีโอกาสเลือกที่ไม่เท่าเทียมกัน มีลักษณะการสุ่มน้อยที่สุด นั้นหมายถึงได้มีการจำกัดขอบเขตพื้นที่ศึกษา แต่ไม่จำกัดจำนวนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง และช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง สำหรับประเด็นคำถามผู้วิจัยได้กำหนดคำถามเป็นประเด็นกว้างๆ และแตกเป็นประเด็นย่อยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีประเด็นในการสัมภาษณ์เช่น การอนุรักษ์แหล่งพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์ในชุมชน ผลกระทบที่ได้รับจากการพัฒนาถนน ข้อเสนอในการแก้ปัญหา ความต้องการ และข้อเรียกร้องต่างๆ

ส่วนการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยผู้วิจัยได้ทำการกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นข้อๆ และสัมภาษณ์ตามลำดับพร้อมทั้งพูดคุย สอบถามเพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ ให้สอดคล้องกับคำถามและคำตอบแล้ว

2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key-informants interview) และการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Delphi interview)

เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนของประชากรเป้าหมายได้ โดยการใช่วิธีสุ่มประสงค์บางประการของการวิจัยเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ หรือเป็นความเห็นของผู้วิจัยที่จะเลือกใครเป็นกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่างแบบบอกไปเรื่อยๆ ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยต้องการจนครบถ้วนตามจำนวนที่ต้องการ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546:123-124) นั้นหมายความว่า มีการเจาะจงกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ แต่ไม่ได้มีการกำหนดจำนวนประชากรของกลุ่มตัวอย่าง และช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูล ซึ่งกลุ่มประชากรที่เป็นเป้าหมายในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชนและบุคคลสำคัญในพื้นที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้อาวุโส หรือผู้ที่ชาวชุมชนให้ความเคารพนับถือ และหน่วยงานในพื้นที่ในประเด็นสัมภาษณ์หลักแล้วค่อยแยกเป็นประเด็นย่อยๆ ดังนี้

² สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546:120

- (1) บทบาทและความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โดยชุมชนและภาครัฐ
- (2) บทบาทในการจัดการพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์
- (3) ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการอนุรักษ์และพัฒนาของพื้นที่
- (4) ความเชื่อมโยงของการจัดกิจกรรมและชุมชน
- (5) ปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งประวัติศาสตร์
- (6) ข้อเสนอในการแก้ปัญหา ข้อเสนอในแผนยุทธศาสตร์

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ในวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ทั้งในและนอกพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ดังนี้

- (1) หัวหน้ากลุ่มโบราณสถานที่ 9
- (2) หัวหน้ากลุ่มโบราณสถานที่ 10
- (3) หัวหน้ากลุ่มโบราณสถานที่ 11
- (4) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนจังหวัดในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 จังหวัด
- (5) ประชาสัมพันธ์จังหวัดในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 จังหวัด

ประเด็นคำถามสำคัญและแตกย่อยเป็นประเด็นคำถามอื่นๆ ได้แก่

- (1) แนวโน้มการพัฒนาเมืองที่มีต่อแหล่งประวัติศาสตร์
- (2) นโยบายและแผนอนุรักษ์และพัฒนาต่างๆ ที่มีต่อแหล่งประวัติศาสตร์
- (3) บทบาทความร่วมมือและความช่วยเหลือที่มีต่อแหล่งประวัติศาสตร์
- (4) รูปแบบการจัดการ ความเชื่อมโยงที่เกี่ยวกับแหล่งประวัติศาสตร์โดยชุมชนและภาครัฐ
- (5) ปัญหาและอุปสรรคที่พบ แนวทางในการแก้ปัญหา
- (6) ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยในปัจจุบัน

โดยการใช้ แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง สุ่มบังันทีก และเทบบันทีกเสียงเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3. การใช้แบบสอบถาม (questionnaires)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวเลขไปใช้ในสถิติเชิงอ้างอิง (inferential statistics) เนื่องจากการศึกษาคั้งนี้ได้เน้นการเก็บข้อมูล

วิจัยเชิงคุณภาพ โดยถือว่าการวิจัยเชิงปริมาณเป็นเพียงส่วนย่อยที่ช่วยมาเสริมการวิจัยเชิงคุณภาพเท่านั้น

โดยประเด็นหลักที่ใช้ในการตั้งคำถามในแบบสอบถาม มาจากความรู้และประสบการณ์จากการสำรวจภาคสนาม การทบทวนตัวอย่างแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องจากงานวิจัย ประกอบด้วย ข้อคำถามเปิด และข้อคำถามปิด โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม คุณค่า ความสำคัญและเอกลักษณ์

ส่วนที่ 2 ได้แก่ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งประวัติศาสตร์ในพื้นที่

ส่วนที่ 3 ได้แก่ แผนและนโยบายที่มีผลกระทบต่อแหล่งประวัติศาสตร์

ส่วนที่ 4 ได้แก่ แนวโน้มที่จะเกิดกับแหล่งประวัติศาสตร์

ส่วนที่ 5 ได้แก่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์และแหล่งประวัติศาสตร์

4. การรวมกลุ่ม Focus Group

เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการเข้าร่วมประชุมสนทนากับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของแหล่งประวัติศาสตร์หรือผู้เชี่ยวชาญ เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป

3.3 การประมวลผล การวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล

3.3.1 การประมวลผล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ โดยจะมีการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุด โดยจัดคำตอบเป็นกลุ่มและเป็นหมวด และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม Excel โดยสถิติที่เหมาะสมในการนำมาใช้ ได้แก่ การแจกแจง ค่าร้อยละ และแสดงผลข้อมูล นอกจากนี้ยังใช้วิธีการ sieve analysis เพื่อหาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับแหล่งประวัติศาสตร์

3.3.2 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากภาคสนาม ที่ได้จากการสำรวจสังเกต และสัมภาษณ์ จากเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแล้วเสร็จ จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย และนำเสนอข้อมูลในรูปของการบรรยายเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) โดยขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพพื้นฐาน (general background) ของพื้นที่ศึกษา ในบทที่ 4 และบทที่ 5 มาเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ด้วย เนื่องจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานมีความสำคัญในการทำความเข้าใจถึงภาพรวมในทุกๆด้านของพื้นที่ศึกษา โดยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของแหล่งประวัติศาสตร์ โดยเรียบเรียงข้อมูล ทั้งจากการวิจัยเอกสาร และการวิจัยสนาม และนำเสนอข้อมูลในเชิงบรรยาย พรรณนา และวิเคราะห์ เพื่อนำมาวิเคราะห์คุณค่า ความสำคัญและเอกลักษณ์
2. ศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์ที่ปฏิบัติจริง
3. ศึกษาแผน นโยบายการพัฒนาเส้นทางอินโดจีน ผลกระทบอันอาจเกิดขึ้นกับแหล่งประวัติศาสตร์ และแผนนโยบายการพัฒนาเส้นทางอินโดจีนในระดับต่างๆ โดยการเรียบเรียงข้อมูลทั้งจากการวิจัยเอกสาร และการวิจัยสนาม เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นภาพรวมสถานการณ์ปัจจุบัน โดยนำเสนอเป็นโครงการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจส่งผลต่อแหล่งประวัติศาสตร์
4. เสนอแนวทางการอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์ โดยการกำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์ที่ได้รับผลกระทบทางบวกและทางลบจากโครงการเขตพื้นที่แนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor)

3.4 ระเบียบวิธีวิจัย

